

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Ehdotettu opiskelijoiden perheenjäseniä koskeva yhden vuoden odotusaika perheenyhdistämisen perusteella on ymmärrettävä mm. harmaan talouden ja työperäisen hyväksikäytön torjunnan näkökulmasta. Samalla se kuitenkin herättää huolta vaikutuksista Suomen houkuttelevuuteen ja pitovoimaan, osaavan työvoiman saatavuuteen sekä opiskelijoiden hyvinvointiin.

Suomalaistaustaisen työikäisen väestön vähenemisen myötä Suomi tarvitsee yhä enemmän ulkomailta saapuvia kansainvälisiä osaajia. Suomessa valmistuneista kansainvälisistä opiskelijoista noin puolet työllistyy Suomeen, lopuista valtaosa muuttaa pois maasta. Valmistuneiden opiskelijoiden työllistyminen Suomeen on kasvanut viime vuosina. Kolmansista maista tulevat työllistyvät Suomeen useammin kuin EU- tai ETA-alueen kansalaiset.

On arvioitavissa, että opiskelijan perheenjäsenten oleskelulupahakemukseen asetettava yhden vuoden odotusaika heikentää perheellisten opiskelijoiden halua ja mahdollisuuksia hakeutua Suomeen. Muutos viivästyttää perheenyhdistämistä ja edellyttää pitkää erossaoloa perheenjäsenistä. Tämä saattaa osaltaan vaikuttaa opiskelijan hyvinvointiin ja opintoihin sitoutumiseen. Tätä kautta negatiivisia vaikutuksia voi olla kotoutumisen onnistumiseen kokonaisuudessaan, kun vielä vuoden odottamisenkaan jälkeen perheenjäsenten oleskeluluvan myöntämisperusteet eivät välttämättä täyty.

Perheellisten opiskelijoiden määrän väheneminen tarkoittaisi myös heidän työikäisten puolisoidensa vähenemistä. Tämä voisi heikentää työmarkkinoiden osaajapohjaa. Toisaalta onkin arvioitavissa, että vaikka tämä muutos lyhyellä vähentäisi opiskelun perusteella tulijoiden määrää, niin pidemmällä aikavälillä maahan tulevien määrä lisääntyisi, kun perheenjäsenet alkaisivat saada oleskelulupia.

Opiskelijoiden perheenjäsenille ehdotettu yhden vuoden odotusaika vähentäisi kotoutumispalveluiden, kuten kotoutumiskoulutuksen kysyntää heti lain voimaantulon jälkeen. Ensimmäisenä vuonna kotoutuja-asiakkaiden määrän arvioidaan valtakunnallisella tasolla vähenevän noin 2 000–4 000 asiakkaalla. Espoon kaupungin näkökulmasta tämä voi merkitä satoja kotoutuja-asiakkaita vähemmän, koska Espooseen on muutettu pääosin perhe-, työ- ja opiskeluperusteisesti.

Ehdotus voi lyhentää odotusaikoja kotoutumiskoulutukseen ja tuoda kunnille tilapäisiä säästöjä. On kuitenkin huomioitava, että asiakasmäärät todennäköisesti nousevat uudelleen 1,5–2 vuoden viiveellä odotusajan ja lupaprosessin jälkeen. Työllisyys- ja muissa kunnallisissa palveluissa on varauduttava siihen, että opiskelijoiden perheenjäsenten palveluntarve siirtyy ajallisesti eteenpäin, mutta perheenjäsenet pysyvät jatkossakin ryhmänä, jolla on vahva motivaatio työllistyä, mutta mahdollisesti suuria kielellisiä ja verkostojen puutteisiin liittyviä työllistymisen esteitä.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

On kannatettavaa, että oleskelulupien väärinkäyttöksiin halutaan puuttua entistä tehokkaammin ja pyrkiä estämään väärin perustein haetut oleskeluluvat. Ehdotus käsittelyaikojen huomattavasta pidennyksestä 90 päivästä 9 kuukauteen on selvä heikennys oleskelulupaa hakevien perheenjäsenten ja perheiden kannalta. Tämä herättää kysymyksiä Suomen houkuttelevuudesta opiskelu- ja työskentelymaana sekä mahdollisista heikentävistä vaikutuksista työvoiman saatavuuteen pitkällä aikavälillä. Ehdotetut muutokset herättävät myös huolta siitä, että Suomen houkuttelevuus TKI-toiminnan kannalta keskeisten tutkijoiden näkökulmasta heikkenee.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

Opinnoissa edellytettävän kielitaidon kirjaaminen lakiin on sinänsä perusteltu muutos, joka voi tukea opintojen etenemistä ja kotoutumista. Ei ole kuitenkaan varmuutta siitä, että ehdotuksella todellisuudessa voitaisiin saada nykyistä paremmin saada selville opiskelijan kielitaito. Muutos voisi lyhyellä aikavälillä vähentää hakijamääriä, mutta on perusteltu, jos sen avulla nykyistä paremmin tunnistetaan ne opiskelijat, joilla on tosiasiallisesti edellytykset suorittaa Suomessa tutkinto.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

Esityksen mukaan halutaan huolehtia siitä, että opiskelemaan tulevalle on riittävä toimeentulo opintojen ajaksi sekä realistinen käsitys Suomessa vaadittavasta tulotasosta. Espoon kaupunki näkee, että toimeentuloedellytyksen kirjaaminen asetukseen on kannatettava muutos.

Tilastojen mukaan suuri osa opiskelijoista haluaisi tehdä töitä opintojen ohella, ja myös perheen yhdistämisen kautta tulevilla puolisoilla on useimmiten tavoitteena työllistyminen Suomessa. Työn tekeminen on kuitenkin opiskelijoiden ja heidän puolisoidensa joukossa huomattavasti vähäisempää kuin toiveet siitä.

Tämä herättää huolta siitä, että mikäli opiskelijan on vaikea täyttää toimeentuloedellytystä, ovat opiskelijat ja heidän perheenjäsenensä vaarassa joutua epätyypillisiin työsuhteisiin, mikä lisää työperäisen hyväksikäytön riskiä. Ruoka-avun tarjoajat ovat myös tunnistaneet opiskelijat uutena kohderyhmänä, jonka tarve ruoka-apuun kasvaa jatkuvasti. Tämäkin osaltaan kertoo opiskelijoiden toimeentulon haasteista.

Muuta lausuttavaa esityksestä

-

Svahnström Sofia
Espoon kaupunki - Elinkeinoyksikkö